

BIJLAGE 1

**Aanwijzingsbesluit be-
schermd dorpsgezicht
'Het Stift Weerselo'**

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

Gemeente: Weerselo
Plaats: Weerselo
Provincie: Overijssel

DE MINISTER VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK
EN
DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSHUISVESTING EN RUIMTELIJKE ORDENING,

Overwegende, dat "Het Stift Weerselo", gemeente Weerselo, in de 12e eeuw gesticht als Benedictijner abdij, met de 14e eeuwse Stiftkerk en het door enige afzonderlijke huisjes en het Storkenhuis omzoomde Stiftsplein een historische totaliteit vormt, welke door stramien, bebouwing en groenvoorziening van belang is vanwege het karakter en de schoonheid ervan:

Gelet op artikel 20 van de Monumentenwet;

Gehoord de Monumentenraad, de raad van de gemeente Weerselo, gedeputeerde staten van Overijssel en de Rijksplanologische Commissie:

B E S L U I T E N :

het gebied in de gemeente Weerselo zoals is aangegeven op de bij deze beschikking behorende tekening nr. 172 en zoals omschreven in de toelichting bij deze beschikking, aan te wijzen als dorpsgezicht in de zin van artikel 20 van de Monumentenwet.

Van deze beschikking, waarvan mededeling zal worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant, zal afschrift worden gezonden aan de Monumentenraad, de raad van de gemeente Weerselo, gedeputeerde staten van Overijssel en de Rijksplanologische Commissie.

De Minister van Cultuur, Recreatie
en Maatschappelijk Werk,

(P.J. Engels).

De Staatssecretaris van Volkshuisvesting
en Ruimtelijke Ordening,

(Drs. K.W. Buck).

Beschikking van: 19 april/30mei 1973
Ministerie: van Cultuur, Recreatie en
Maatschappelijk Werk
Afdeling: M.M.A./Mo
Nr.: 168.456

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,

Datum van inschrijving: 45 augustus 1975

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd dorps gezicht in

"Het Stift Weerselo"

Gemeente: Weerselo

bracht. Naast de kerk staat de stiftsschuur (tegenwoordig restaurant), gebouwd in het traditionele Twentse vakwerk.

Aan de westzijde van de hof staat het Storken- of stiftshuis, opgetrokken in baksteen en afgedekt met een dak van pannen. Opvallend is de deurpartij, gesierd door twee gebeeldhouwde wapens, afgedekt met een gebogen fronton met het jaartal 1731. Blijkens een tekening van Aert Schouwman (1710-1792) is dit stiftshuis een onderdeel geweest van een reeks nu niet meer bestaende panden langs de westzijde van de hof. Op deze tekening zijn van links naar rechts afgebeeld de voorkant van de stiftsschuur, het stiftshuis, een hier direct tegenaan gebouwd pand van vijf raampartijen breed, afgedekt met een kap, waarvan de nokrichting evenwijdig aan de hof loopt en vervolgens, na een kleine tussenruimte, een kleiner pand. Jonge lindebomen, waarachter deze huizen verscholen liggen, vormen een belangrijk onderdeel van de afgebeelde rustige landelijke sfeer waarin de juffers leefden. Ook in de huidige situatie zijn lindebomen, nu echter oude en dikke exemplaren, van belang voor het totale beeld van de stiftskern.

Tot voor kort was een vormingscentrum van de Nederlands Hervormde kerk in het stiftshuis gehuisvest. Momenteel wordt naar een nieuwe bestemming gezocht, mogelijk een conferentieoord, waarvoor reeds een plan tot uitbreiding van de accommodatie is ontwikkeld. Dit plan omvat de reconstructie van het op de tekening van Aert Schouwman afgebeelde pand.

Tegenover de kerk staat aan de andere kant van de hof een eenvoudig pand zonder verdiepingen met kap, het huidige postkantoor.

De niet-bestrate weg, die langs de hof loopt, versterkt de landelijke sfeer van het stiftsterrein. De erfafscheidingen, voornamelijk bestaande uit gesnoeide ± 70 cm. hoge, goed onderhouden beuken- en meidoornheggen, vormen een karakteristiek onderdeel van het totale beeld van het stift Weerselo. De overige bebouwing van het stift, van bepaald minder allure dan de eerder genoemde huizen, vormt door bescheiden afmetingen, vorm en materiaal een passend element in de landelijke omgeving. De relatief brede asfaltwegen, die de rechte hoeken van de vroegere weggetjes tot slappe bochten geëgaliseerd hebben, doen hier enigszins afbreuk aan.

Een beschrijving uit 1733 van alle bezittingen van het stift Weerselo maakt het mogelijk een idee van de bebouwing van het toenmalige stift te krijgen. In het totaal worden een twaalfstal panden vermeld, waaronder de kerk, het stiftshuis, de eerder genoemde nu verdwenen panden en de stiftsschuur. Nog andere objecten dienen hier genoemd te worden, omdat zij voor het bepalen van het karakter van het stift van belang geweest moeten zijn: een houten gebouwtje bij de kerk, waarin twee grote klokken gehangen hebben, een zgn. Spijker en een poort met een valbrug, die aan de oostzijde toegang tot het stift heeft gegeven, en wel op dezelfde plaats waar men ook nu nog het terrein betreedt, n.l. het kruispunt van het schoolpad met de Rudolph Wilminklaan.

De eerste topografische afbeelding van het stift Weerselo

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en de Staatssecretaris van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van 19 april/30 mei 1973

Afdeling: MMA/Mo

Nr.: 168.456

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd dorps gezicht in

"Het Stift Weerselo"

Gemeente: Weerselo

stamt uit 1783, een kaart van Ir. J.H. Hottinger. Hierop is een vrijwel ringvormige gracht afgebeeld, die het stiftsterrein omgeeft. Met behulp van een recente kadastrale kaart en de huidige beplanting (het duidelijkst op een luchtfoto te zien) is het be- loop van de gracht te reconstrueren n.l. langs de Stiftsstraat, de Rudolph Wilminklaan, de laan ten noorden van de begraafplaats en langs de beukenhaag die de achtertuin van het stiftshuis be- grenst. De Hottingerkaart geeft duidelijk de bebouwing weer. In die tijd zijn de stiftshuizen nog niet gesloopt en blijkt de be- bouwingsdichtheid in het oostelijk gedeelte groter te zijn dan tegenwoordig. Direct buiten de gracht is het stift omgeven door bos Zo was de situatie tijdens de laatste jaren van het eigen- lijke stiftsleven.

Met de opheffing van de stiftsgemeenschap raakt het complex in verval, zoals o.a. blijkt uit de eerste kadastrale kaart van 1830 en de eerste topografische kaart van 1850. De gracht is dan gedempt, de stiftshuizen zijn gesloopt, het bos is verdwenen en de bebouwing in het oostelijk deel is wat uitgedund. Uit een ver- gelijking met de huidige toestand blijkt, dat er zich sindsdien nauwelijks veranderingen hebben voorgedaan.

Vanwege het historische beeld, dat van algemeen belang is wegens de schoonheid en het karakter van het geheel, is een be- scherming als bedoeld in artikel 20 van de Monumentenwet zeer zeker te rechtvaardigen. De grens van het beschermde gebied is zodanig gekozen, dat in het kader van deze bescherming het onbe- lemmerde uitzicht vanaf het stiftsterrein op het omringende land te waarborgen is.

In het te maken bestemmingsplan met beschermende maatregelen zal tot uiting moeten komen, dat de bovenbeschreven historische structuur en bebouwing, zonder dat er sprake van bevrizing is, zoveel mogelijk gehandhaafd blijven. Voor iedere wijziging in het beeld dient op zorgvuldige wijze overwogen te worden of plaats, materiaal vorm en afmetingen zodanig gekozen zijn, dat het inpas- sen in de bestaande situatie op de meest verantwoorde wijze ge- schiedt. Door b.v. het grootschalige profiel van de eerder ge- noemde asphaltwegen met een zorgvuldige gedetailleerde bestrating te verfijnen, zal het landelijk aspect in belangrijke mate ver- sterkt kunnen worden. Tevens zij benadrukt dat het behoud van de bestaande beplanting en de zandweggetjes voor het totale beeld van het stift Weerselo van groot belang is.

Behoort bij de beschikking van de Ministers van
Cultuur, Recreatie en Maatschappe-
lijk Werk en de Staatssecretaris
van Volkshuisvesting en Ruimtelijke
Ordening van 19 april/30 mei 1973
Afdeling: MMA/Mo

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
de secretaris van de Monumentenraad,

Nr.: 168.456

REGISTER VAN BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN
(art. 21 Monumentenwet)

TOELICHTING; bij de beschikking tot aanwijzing van een beschermd dorps gezicht in

"Het Stift Weerselo"

Gemeente: Weerselo

Het beschermde dorpsgezicht omvat het op de bijgevoegde kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg, tekening nr. 172) door een stippellijn omgrensde gebied,

Het stift Weerselo is omstreeks het midden van de twaalfde eeuw, een tijd waarin het kloosterleven bloeide, als Benedictijner abdij gesticht, op de plaats waar oorspronkelijk een kapel, gewijd aan Remigius, gestaan heeft. Remigius, een van de vroegste in deze streken vereerde heiligen, was eveneens de schutspatroon van het klooster. Rond 1530 is deze abdij in een wereldlijk stift veranderd, waarin alleen adellijke juffers konden intreden. Zij legden geen voor het leven bindende 'geloften af en bij een huwelijk was het mogelijk uit de gemeenschap te treden. Door de inkomsten van de uitgebreide bezittingen van het stift (volgens een stiftsberekening van 1640 66 grote en kleine boerderijen) waren deze juffers van een onbezorgd leven verzekerd.

Toen de Spanjaarden in 1626 hun laatste bolwerk in Overijssel, Oldenzaal, verloren, trok de Ridderschap van Overijssel het beheer van de Katholieke stiftsgoederen tot zich. De instelling zelf werd echter niet opgeheven; immers de "ridders" behielden door het laten voortbestaan van het stift de mogelijkheid hun ongetrouwde dochters te laten genieten van de stiftsinkomsten.

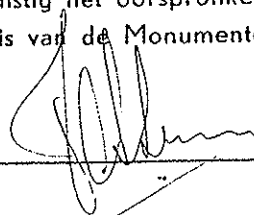
De inval van de Fransen aan het einde van de 18e eeuw maakte een eind aan de Ridderschap en daarmee aan het stift. In 1798 werden stiftsgoederen tot nationaal eigendom verklaard. Veel van deze domeinen werden, ter spekking van 's lands schatkist, onder de hamer gebracht; zo ook in 1812 de goederen van het stift Weerselo, uitgezonderd de eigenlijke stiftskern. In 1834 schonk het Domeinbestuur de kerk met pastorie aan de Nederlands Hervormde gemeente van Weerselo; de bij het stift behorende huizen werden aan particulieren verkocht.

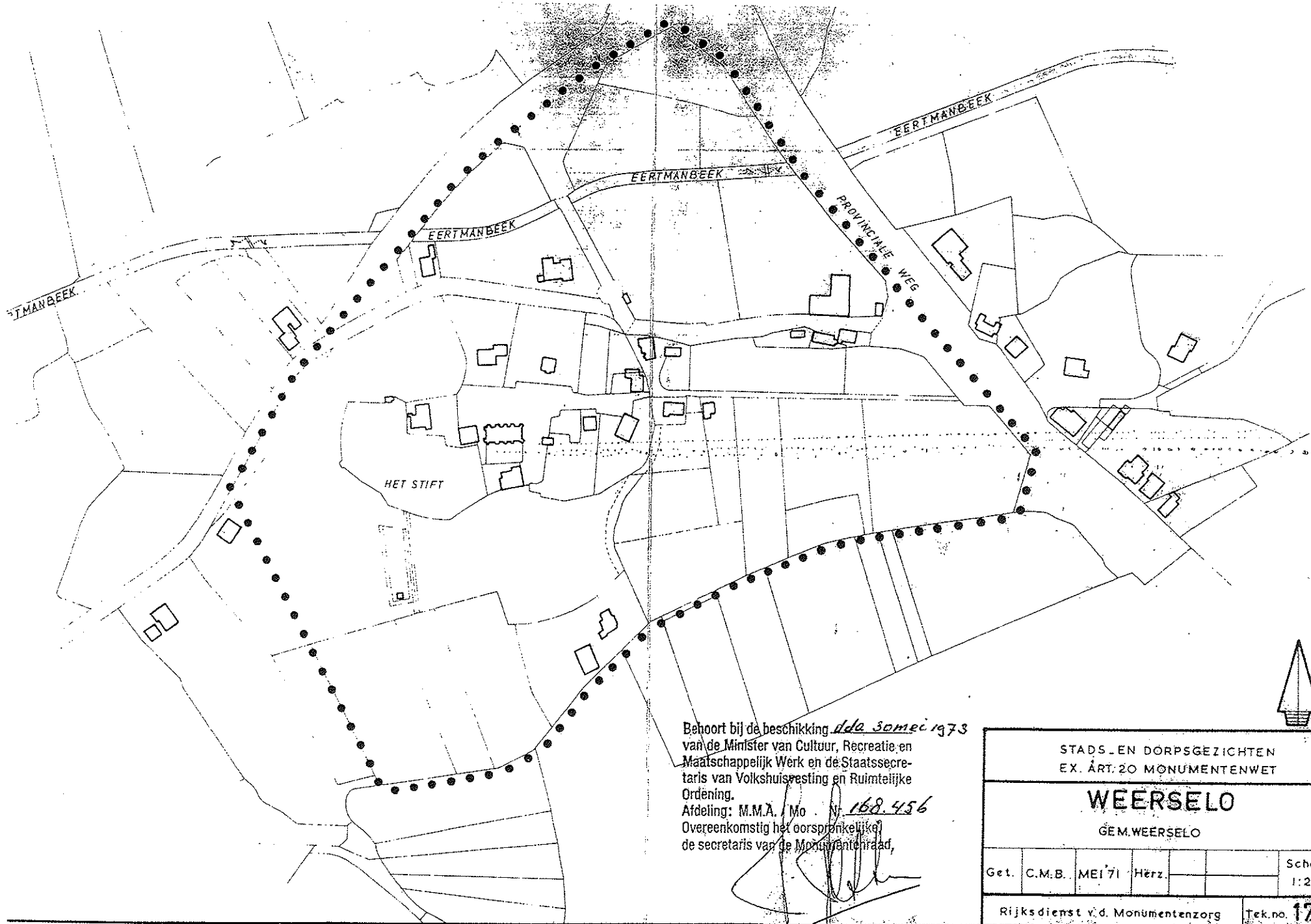
Gegevens over de bebouwing van het stiftsterrein in de middeleeuwen zijn door een brand, die in het begin van de 16e eeuw het gehele klooster verwoestte, nauwelijks bewaard gebleven. De blinde noordmuur van het kerkje doet vermoeden, dat het oude klooster met de kerk verbonden is geweest, tezamen een kloostercomplex rond een binnenplaats in de benedictijner-cistercienser bouwtrant vormend. Door de omvorming van kloostergemeenschap tot stift met minder straffe regels bestond er geen behoefte meer aan een complex van dit idee en lieten de juffers losse huisjes bouwen rond het stiftsplein. Dit "plein" met bebouwing, de rechthoekige lommerrijke hof met de oude waterput, vormt de kern van het voorgestelde te beschermen gebied.

Aan de zuidzijde van deze hof staat de stiftskerk (14e eeuw), een eenbeukig, rechtgesloten gebouw, thans vier traveeën lang, met een aardig laat 19de-eeuws koepeltorentje. Oorspronkelijk heeft deze kerk uit vijf traveeën bestaan, zoals op een tekening van Hendrik Tavenier, van 1789, te zien is. Recente opgravingen hebben de funderingsresten van deze 5de travee aan het licht ge-

Behoort bij de beschikking van de Ministers van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en de Staatssecretaris van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van 19 april/30 mei 1973
Afdeling: M.M.A./Mo Nr.: 168.456

Overeenkomstig het oorspronkelijke, de secretaris van de Monumentenraad,

Behoort bij de beschikking *dda Somei 1973*
 van de Minister van Cultuur, Recreatie en
 Maatschappelijk Werk en de Staatssecre-
 taris van Volkshuisvesting en Ruimtelijke
 Ordening.
 Afdeling: M.M.A. / Mo. N. *168.456*
 Overeenkomstig het oorspronkelijke
 de secretaris van de Monumentenraad,

STADS- EN DORPSGEZICHTEN					Schaal 1:2500
EX. ART. 20 MONUMENTENWET					
WEERSELO					
GEM. WEERSELO					
Get.	C.M.B.	MEI '71	Hërz.		
Rijksdienst v.d. Monumentenzorg				Tek.no.	172